

**Länsstyrelsen
Värmland**

Miljöenheten
Fredrik Wilde

BESLUT
03-04-14

1(7)

dnr 511-7557-99

enligt sändlista

Beslut över naturreservatet Enberget, Torsby kommun

BESLUT

SYFTE	2
INSKRÄNKNINGAR OCH FÖRESKRIFTER	2
A. Beslut med stöd av 7 kap. 5§ miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet	2
B. Förpliktelser med stöd av 7 kap. 6§ miljöbalken	3
C. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 30§ miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet och om ordningen i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt)	3
FÖRESKRIFTERNAS IKRAFTTRÄDANDE	3
SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING	4

BAKGRUND

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET	4
HISTORIK	4

MOTIVERING

MOTIV TILL SKYDD	5
PROPORTIONALITETSPRINCIPEN	6

ÖVRIGT

BESKRIVNING AV RESERVATETS GRÄNSER	6
ÄRENDETS HANDLÄGGNING	6
YTTRANDE FRÅN REMISSINSTANSER	7
HUR MAN ÖVERKLAGAR	7

- BILAGA 1. ÖVERSIKTSKARTA
- BILAGA 2. BESLUTSKARTA
- BILAGA 3. REGISTERUPPGIFTER
- BILAGA 4. SKÖTSELPLAN
- BILAGA 4.1 SKÖTSELPLANEKARTA
- BILAGA 4.2 EKONOMISK UTREDNING
- BILAGA 5. ARTLISTA
- BILAGA 6. HUR MAN ÖVERKLAGAR

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara Enberget och Låghusberget som naturreservat med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Det aktuella området avgränsas med den svarta heldragna linjen på karta i bilaga 2.

Naturreservatets namn skall vara *Enberget*.

Syfte

Syftet med Enbergets naturreservat är att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som finns i området och som listats i Natura 2000-nätverkets habitat- och fågeldirektiv. Detta innebär att naturtypen *västlig taiga* finns kvar till yta och karaktär med dess innehåll av typiska arter. För de utpekade arterna innebär gynnsam bevarandestatus att de lever kvar i området i livskraftiga bestånd eller att naturreservatet är en viktig värdekärna i landskapet med för arterna lämplig livsmiljö. De skyddsvärda arterna är *tjäder*, *orre*, *järpe*, *tretåig hackspett*, *gråspett* och *spillkråka*.

Förekomsten av gamla naturskogsartade bestånd, gamla träd och en rik förekomst av död ved innebär att området utgör en mycket gynnsam livsmiljö för många arter med reducerad förekomst i det brukade skogslandskapet. Ett bevarande med den inriktningen innebär ett bibehållande av gamla naturskogsbestånd med rik förekomst av död ved.

Inskränkningar och föreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att följande inskränkningar skall gälla i reservatet.

A. Beslut med stöd av 7 kap. 5§ miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet.

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk förutom åtgärder som anges i skötselplanen
2. schakta, tippa, fylla ut, nydika, anordna upplag eller omarrondera marken, i det fall det inte sker med stöd av skötselplan för reservatet
3. uppföra radiomast eller anlägga luftledning
4. uppföra helt ny byggnad
5. bedriva markförbättringsåtgärd som kalkning eller gödsling i området

B. Förpliktelse med stöd av 7 kap. 6§ miljöbalken.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna förpliktigas att tåla sådana intrång i reservatet som:

1. utmärkning av och information om reservatet
2. undersökningar av markslag, landskapselement, växt- och djursamhällen samt arter, enligt redovisning under rubriken dokumentation och uppföljning i till beslutet hörande skötselplan
3. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen

C. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 30§ miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet och om ordningen i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. insamla evertebrater, t ex skalbaggar och landmollusker,
2. plocka växter, gäller såväl kärlväxter som mossor, lavar och vedsvampar,
3. skada eller borttaga träd och buskar, inklusive död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar,
4. framföra fordon,
5. skada eller borttaga naturföremål eller ytbildning eller skada marktäcket.
6. i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra naturvetenskapliga eller andra undersökningar.

Föreskriften C3 utgör inte hinder för passröjning under förutsättning att inte naturvärden påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren. Föreskriften C4 utgör inte hinder för terrängtransport av fälld älg förutsatt att spårbildning ej sker. Detta förutsätter att fordon med lågt marktryck används och att lämpligt körstråk för uttransport väljs. Föreskriften C4 utgör heller inte hinder att använda befintlig skogsbilväg.

Länsstyrelsen kan meddela undantag från ordningsföreskriften C6.

Ordningsföreskrifterna under C ska inte utgöra hinder för naturvårdsförvaltningen eller för den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen.

Ovanstående inskränkningar ska inte utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Föreskrifternas ikraftträdande

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter det att de utkom från trycket i länets författningssamling.

Skötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken (SFS 1998:1252) fastställer länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen, (se bilaga 4.2).

BAKGRUND

Beskrivning av naturreservatet

Området är beläget ca 3,5 km söder om Höljes i norra Värmland och består av ett skogsområde på ca 245 hektar. Skogen är i huvudsak grandominerad men betydande areal talskog finns bl.a. på Enbergets topp. Berggrunden utgörs av Värmlandsgranit som på flera ställen är blottlagd i området. Ofta är graniten starkt förskiffrad eller gnejsig. Den dominerande jordarten i reservatsområdet är sandig-siltig morän med normal blockhalt. Denna moräntyp, som är något mera finkornig än normalt för regionen, förekommer ofta uppe i höjdområden som exempelvis Enberget. Terrängen präglas av de branta nord- och östsluttningarna på Enberget samt Låghusbergets nordvästsluttning. Enbergets topp ligger på ca 650 m.ö.h medan de lägsta delarna, vid vägslut och P-plats, är belägna på ca 400 m.ö.h. På toppen och i östsluttningen av Enberget finns flera små myrar. I nordsluttningen förekommer rörligt markvatten och källflöden här och var samt blockrika, fuktiga partier i nedre delen av sluttningen.

Merparten av reservatets äldre fastmarksskog, cirka 183 hektar, har naturskogskaraktär och klassas som *västlig taiga* enligt habitatdirektivet. Skogen består huvudsakligen av gammal granskog eller magrare talskogar. Spår efter brand förekommer spritt i hela området. Vissa delar har stort inslag av lövträd som björk, asp och sälg. Högstubbar och lågor av björk och asp noteras även. Granlångor och torrträd förekommer i varierad frekvens och nedbrytningsgrad. Särskilt i de nordöstra delarna är förekomsten av granlångor stor. Spritt förekommer mosstäckta gamla gran- tall- och asplångor. På topplatån av Enberget finns en höghöjdsgranskog av fjällskogskaraktär.

Historik

Liksom praktiskt taget all skogsmark i norra Värmland torde Enberget ha berörts av plockhuggningar och annan extensiv markanvändning under tidigare sekler. Mastträd och annat grovt virke såldes tidigt från norra Värmland vilket förklarar den stora bristen på grova gammeltallar i trakten. På Enbergets topplatå i en myrkant kan man bl.a. utläsa två initialer och året 1847 uthugget i en grov talltorraka vilket vittnar om dåtidens plockhuggningsaktiviteter. Här finns också en ristning som påminner om en gammal fåbodristning från säterbruksepoken. Inom två km räknat från Enbergets topp har det också funnits 4 sätrar.

Det moderna skogsbruket har även präglat vissa delar där skog avverkats och hyggen planterats tall och gran samt ett färskare hygge där naturhänsyn lämnats i form av spridda lövträd. I samband med planläggningen av det färskare hygget byggdes även den skogsbilväg som går in i

reservatsområdets centrala del. Sammantaget utgörs reservatsområdet av 22% hyggen och ungsogar. Kvarstående skog har enligt skogliga beståndsbeskrivningar en ålder kring 100 - 120 år. Dock noteras även spridd förekomst av tall med en ålder kring 150 - 200 år. Kring toppområdet på Enberget samt i andra delområden kan även en del granar ha högre ålder än den registrerade. Beståndsbilden är (bl.a. i de södra delarna) mycket heterogen med självföryngring i luckor mellan stora granar med vida, gröna "kjolar". Frekvent förekommer även gamla granar med påtaglig och tät ansamling av grenar på 1-3 meters höjd, vilket kan tolkas som att de länge stått under större träd från en tidigare generation.

MOTIVERING

Motiv till skydd

Genom ett omfattande och till övervägande delar rationellt skogsbruk har många biotoper minskat kraftigt i omfattning och sammanhängande skogsområden fragmenterats. För växt- och djurlivet viktiga strukturer och processer som var vanliga före ett aktivt brukande av skogen håller på att försvinna. Genom en reservatsbildning vid Enberget bevaras en koncentration av *västlig taiga* där kvarvarande äldre skog endast i begränsad omfattning påverkats av skogsbruk.

Området har ett stort *botaniskt* värde då det hyser ett flertal rödlistade kryptogamer och vedsvampar, vars biotopkrav återfinns i naturskogar med stort inslag av gamla grova lövträd och gott om död ved. Bl.a. finns stora värden knutna till den gamla granskogen då krävande arter som *norsk näverlav*, *broktagel* och *långskägg* växer här. Vidare finns även en rik lavflora som är knuten till områdets aspar där arter som *grynig gelélav*, *läderlappsav* och *aspfjädermossa* noterats.

Det föreslagna naturreservatet har även ett stort *zoologiskt* värde genom gammelskogens speciella förutsättningar som livsmiljö för fågelfauna och vedlevande insekter. Förekomsten av lavskrika och tretåig hackspett är även det en värdefull kvalitetsindikator i ett barrskogslandskap. Skogshönsen tjäder och järpe har även de påverkats negativt genom skogslandskapets ökade fragmentering, minskad areal gammal skog och minskad andel lövträd. Ett bevarande av naturskogens kvalitéer är betydelsefullt också för dessa arters förekomst inom området.

För de arter som är knutna till barrskogens sena successionsstadier med krav som inte tillgodoses i den brukade skogen, är ytterligare reduktion av biotopareal troligen förödande för deras långsiktiga överlevnad. Skogsbruk i de naturskogsartade bestånden skulle därför vara ett allvarligt hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden i området.

Det föreslagna reservatet innehåller en prioriterade naturtypen *Västlig taiga* som är utpekad i EU:s habitatdirektiv och har medtagits som ett av Sveriges bidrag till europeiska nätverket "Natura 2000". Området omfattas därför av Miljöbalkens 7 Kap 28-29 §§ samt Förordnande om områdesskydd 16-20 §§, där det framgår att Länsstyrelsen för sådant område har ansvar att säkerställa

att en gynnsam bevarandestatus bibehålles eller återställs för berörda livsmiljöer eller arter. Länssstyrelsen gör bedömningen att detta är ett mycket skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan bevaras genom att det undantages från skogsbruk och andra arbetsföretag som påverkar mark, flora och fauna.

Proportionalitetsprincipen

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länssstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länssstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

ÖVRIGT

Beskrivning av reservatets gränser

Reservatets gräns i nordväst går mot skogsbilväg och följer (medsols) befintlig fastighetsgräns mot nordost. I nedre delen av Låghusbergets nordvästsluttning viker gränsen av mot sydost och upp en bit på bergets nordsluttning. Vid fastighetsgränsen mot StoraEnsos innehav följer sedan reservatsgränsen rågången mot sydväst. Mitt på Orrknölen går sedan gränsen åter mot sydost till nästa fastighetsgräns som den följer mot sydväst, upp genom Enbergets branta sluttning. På toppen går gränsen över en liten skogstjärn och i den västra myrkanten viker gränsen åter av mot norr, snett genom Enbergets ungskog i nordvästsluttningen. När reservatsgränsen nästan når fram till gammelskogskanten, viker gränsen av mot sydväst och fram till först nämnda skogsbilväg

Ärendets handläggning

Området uppmärksammades vid Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1996. En första rapport är daterad 1996-08-28. Avverkningsanmälan som omfattade 48 hektar inom det nu aktuella reservatsområdet, inkom 96-09-27 till Skogsvårdsstyrelsen som omgående informerar Länssstyrelsen. 96-10-03 inleder Skogsvårdsstyrelsen diskussioner med markägaren och markägarens ombud om begränsningar av planerad avverkning och möjliga alternativ i andra delar av markinnehavet. Möjligheterna till rekognoseringar i området var mycket begränsade pga snö och andra väderleksförhållanden under oktober-december 1996. Trycket från markägaren att av ekonomiska skäl få genomföra avverkningen var mycket stort. Samtidigt kunde inte bindande besked lämnas av Länssstyrelsen eller Naturvårdsverket om omgående ekonomisk kompensation vid ett hinder för avverkning. I detta läge träffades en överenskommelse mellan markägaren (via ombudet och virkesköparen), skogsvårdsstyrelsen och Länssstyrelsen om att begränsa omfattningen av avverkningen till det som idag utgör det i texten

tidigare omnämnda "färskas hygget". Samtidigt förutsattes att fortsatta diskussioner skulle ske beträffande andra delar av området. 1997 kompletterades nyckelbiotopsinventeringarna i trakten. Gemensamma fältbesiktningar genomfördes, liksom samråd med markägarens ombud. Besiktning tillsammans med representant från Naturvårdsverket görs dessutom i augusti 1998. Svefa AB, Falun har anlitats för skogsvärdering och förhandling.

Yttranden från remissinstanser

Bland de remissinstanser som svarat på utsänt *förslag till beslut* och inte har något att erinra är följande: Torsby kommun och Wermlands ornitologiska förening. Sveriges Geologiska Undersökning tillstyrker förslaget men påpekar att beskrivningen av de geologiska företeelserna är knapphändiga och föreslår en bättre beskrivning. Länsstyrelsen har fört in dessa ändringar. Stora Enso Skog AB vill ha ersättningsmark för det intrång reservatsbildningen innebär. Kan företaget kompenseras med lämplig ersättningsmark, har Stora Enso inget emot förslaget. Saknas denna möjlighet motsätter sig företaget reservatsbildningen. Länsstyrelsen kommer att undersöka möjligheten till lämplig ersättningsmark. LRF (Länsförbund i Värmland och kommungruppen i Torsby) påpekar att medlemmar som berörts av naturreservatet delvis känt att de haft för liten delaktighet samt att erbjuden ersättningsmark varit dålig beträffande markbeskaffenhet och beskogning. När det gäller önskemål om ersättningsmark försöker Länsstyrelsen tillgodose detta så långt som möjligt och försöka hitta bra alternativ men ibland är det mycket svårt att tillgodose specifika krav på bytesmark. En markägare som inte är nöjd med den ersättningsmark som erbjuds kan tacka nej till erbjudandet. Länsstyrelsen eftersträvar så stor delaktighet som möjligt hos berörda markägare i reservatsärendena men meningsskiljaktigheter kan ibland vara svåra att lösa utan att syftet med reservatet går förlorat.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 6.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Kerstin Wallin. Föredragande har varit biolog Fredrik Wilde. I den slutliga handläggningen har även deltagit chefsjurist Lars-Ove Olsson och länsantikvarie Göran Wettergren.

Kerstin Wallin

Fredrik Wilde